

C-hepatiidi epideemia likvideerimisstrateegia eesmärgid ja tegevusplaan Eestis aastaiks 2018–2030. Eesti Gastroenteroloogide Seltsi ja Eesti Infektsioonhaiguste Seltsi visioon

Matti Maimets^{1, 2, 3}, Riina Salupere^{2, 3}, Benno Margus⁴, Kai Zilmer⁵

¹ TÜ Kliinikumi infektsioonikontrolli teenistus,
² TÜ Kliinilise meditsiini instituudi sisekliinik,
³ TÜ Kliinikumi sisekliinik,
⁴ Ida-Tallinna Keskaigla sisekliinik,
⁵ Lääne-Tallinna Keskaigla nakkuskliinik

Strateegia eesmärk on määrata C-hepatiidi viirusega võitlemise prioriteedid ja tegevused Eestis. Prioriteediks peab olema C-hepatiidi viirusest põhjustatud haiguste – krooniline hepatiit, maksatsirroos, maksarakkvähk – tõendus põhine ennetustegevus ja tõendus põhised sõeluuringud, õigeaegne diagnoosimine ja kulutõhus ravi (1–4).

Strateegia elluviimine tagab C-hepatiidi viirusest (HCV) põhjustatud haiguste kui üleilmse rahvastikutervise probleemi likvideerimise Eestis ning vähendab kroonilise C-hepatiidi, maksatsirroosi ja maksarakkvähi haigestumust ja suremust Eestis aastaks 2030. Strateegilised suunad on ennetustegevus ja epidemioloogilise olukorra analüüs sõeluuringute kaudu ning ravi-prioriteetsuse hindamine.

Tegevusplaani realiseerub 2030. aastaks, juhul kui täidetakse järgmised eesmärgid.

1. Uute hepatiidijuhtude ennetamine ja sellega püsiva langussuuna saavutamine C-hepatiidi viiruse levikus

Eesmärgi täitmine tagatakse, täiendades meditsiinipersonali teadmisi verrega leviva-

test viirustest ja tänapäevasest C-hepatiidi ravist, nõustades kõiki kutsetöös ohustatud isikuid, arendades kokkupuutejuhtumite andmekogu, teavitades rahvastikku C-hepatiidi viiruse levikuteedest ning nõustades C-hepatiidi viiruse riskirühma kuulujaid.

Selle eesmärgi tegevusplaani koostaja ja elluviija võiks olla Tervise Arengu Instituut.

2. C-hepatiidi viiruse sõeluuringuprogrammi ellurakendamine ja C-hepatiidi viiruse testimise kättesaadavuse ühtlustamine riigis

Eesmärgi täitmiseks on esmatähtis otsustada sõeluuringu strateegia Eestis – näiteks kas kaasata sõeluuringusse isikud tulenevalt sünnikohordist või kaasata riskirühma kuulujad (kinnipidamisasutustes viibijad, süstivad narkomaanid jt) või otsustada kogu rahvastiku ühekordne samaaegne HIV, B-hepatiidi viiruse ja HCV sõeluuring. Sõeluuringu plaani koostamisel on oluline arvestada ka ravikindlustuseta isikute testimisvajadusega.

Selle eesmärgi tegevusplaani koostaja ja elluviija võiks olla Tervise Arengu Instituut.

3. Viirusevastase ravi kättesaadavuse tagamine kõigile C-hepatiidi viirusega nakatunuile olenemata ravikindlustusest

Eestis on viirusevastane ravi kättesaadav mõõduka ja raske maksakahjustustega (alates fibroosistmest F2) patsientidele, sest mõõduka ja raske maksakahjustusega patsiendi ravi on oluliselt kulutõhusam kui kerge maksakahjustuse (fibroosiaste F0-F1) korral. Eesmärk peaks aga olema

Eesti Gastroenteroloogide Selts (EGS) ja Eesti Infektsioonhaiguste Selts (EIS) tunnevad vastutust C-hepatiidi viirusest põhjustatud haiguste leviku eest ning otsustasid seetõttu määrata oma esindajad C-hepatiidi likvideerimise strateegia algatusrühma. Algatusrühma töökoosolekul 06.01.2017 osalesid ja likvideerimisstrateegia põhialused kirjutasid Matti Maimets (EIS), Riina Salupere (EGS), Benno Margus (EGS), Kai Zilmer (EIS). C-hepatiidi likvideerimise strateegia on heaks kiitnud nii EGSi kui ka EISi juhatus.

kõigi C-hepatiidi patsientide viirusevastane ravi sõltumata fibroosistmest maksas. Märkimisväärne on, et tervistumine C-hepatiidi viirusest tagab uute nakkusjuhtude vältimise.

Oluline on ravikindlustusest olenemata nende patsientide viirusevastane ravi, kes võivad C-hepatiidi viirust ühiskonnas olulisel määral edasi levitada. Sellised isikud on näiteks homoseksuaalsed mehed, kelle seksuaalkäitumine on suure riskiga; rases-tuda soovivad reproduktiivses eas naised; kinnipidamisasutustes viibijad; süstivad narkomaanid.

Selle eesmärgi tegevusplaani koostaja ja elluviija võiks olla Sotsiaalministeerium koos Eesti Haigekassaga.

4. Viirusevastase ravi andmekogu loomine viirusevastase ravi kvaliteedi ja tõhususe analüüsiks

Eesmärgi täitmise üheks võimaluseks on luua andmekogu (HCV andmekogu), mille analüüs annab ülevaate C-hepatiidi viirusega nakatunuist, viirusevastast ravi saanuist ja viirusevastast ravi vajajaist. Andmekogu on hädatarvilik, võimaldades Sotsiaalministeeriumil kavandada rahvatervise arengustrateegiat järgnevaiks aastaiks ning Eesti Haigekassal planeerida ja analüüsida viirusevastase ravi rahastamist.

Selle eesmärgi tegevusplaani koostaja ja elluviija võiks olla Terviseamet koos Tervise Arengu Instituudiga.

5. C-hepatiidi viirusest põhjustatud infektsiooni laiaulatuslik järelevalve ning üksikasjaliku ja kõikehõlmava likvideerimisstrateegia väljatöötamine

Eesmärgi täitmine tagatakse rahvatervise arengukava ellurakendamisel. Rahvatervise arengukava rakendusplaani koostamine kogutud andmete põhjal on alusmüür, et likvideerida C-hepatiidi viirusega seotud haigused kui oluline rahvastikutervise probleem Eestis 2030. aastaks.

Likvideerimisstrateegia väljatöötamine, üksikasjalik planeerimine, tegevusplaani elluviimise kontroll ja järelevalve võiks jääda Sotsiaalministeeriumi korraldada koostöös C-hepatiidi likvideerimisstrateegia eksperdirühmaga.

Ennetusmeetmete kasutuselevõtt, tõendus-põhiste sõeluuringute ellurakendamine, kõigi C-hepatiidi viirusega nakatunute viirusevastane ravi ja ravikulu optimaalseks planeerimiseks vajaliku andmekogu loomine tähendab likvideerimisstrateegia elluviimiseks märkimisväärseid ressursse ja eri institutsioonide tulemuslikku koostööd. Otstarbekas on luua C-hepatiidi eksperdirühm, kes koostab likvideerimisstrateegia ajaliselt ja sisuliselt detailse tegevusplaani, otsustab eri institutsioonide tööjaotuse ja koostöö ning jälgib likvideerimisstrateegia elluviimist.

Nii C-hepatiidi likvideerimisstrateegia aastaiks 2018–2030 loomisel kui ka kõigi eesmärkide täitmisel tegevusplaanide kaudu on oluline eeltoodud institutsioonide (Sotsiaalministeerium, Eesti Haigekassa, Tervise Arengu Instituut, Terviseamet) koostöö eriarstlike ühendustega – Eesti Gastroenteroloogide Seltsi ja Eesti Infektsioonhaiguste Seltsiga. Vastutus C-hepatiidi epideemia likvideerimise eduka elluviimise eest on ühisvastutus, mis jaguneb paljude osapoolte vahel. Eesti Gastroenteroloogide Selts ja Eesti Infektsioonhaiguste Selts soovivad visiooni loojatena osaleda selle plaani elluviimisel, et tagada C-hepatiidi epideemia likvideerimine 2030. aastaks.

KIRJANDUS

1. WHO guidelines for the screening, care and treatment of persons with chronic hepatitis C infection 2016. <http://www.who.int/hepatitis/publications/hepatitis-c-guidelines-2016/en/>.
2. World Health Organization. Towards ending viral hepatitis. In: Global health sector strategy on viral hepatitis 2016–2021. WHO; 2016.
3. EASL recommendations on treatment of hepatitis C. *J Hepatol* 2016. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jhep.2016.09.001>.
4. AASLD/IDSA recommendations for testing, managing, and treating hepatitis C 2016. <http://www.hcvguidelines.org/>.